e-ISSN 3060-5059
DOI: 10.67227

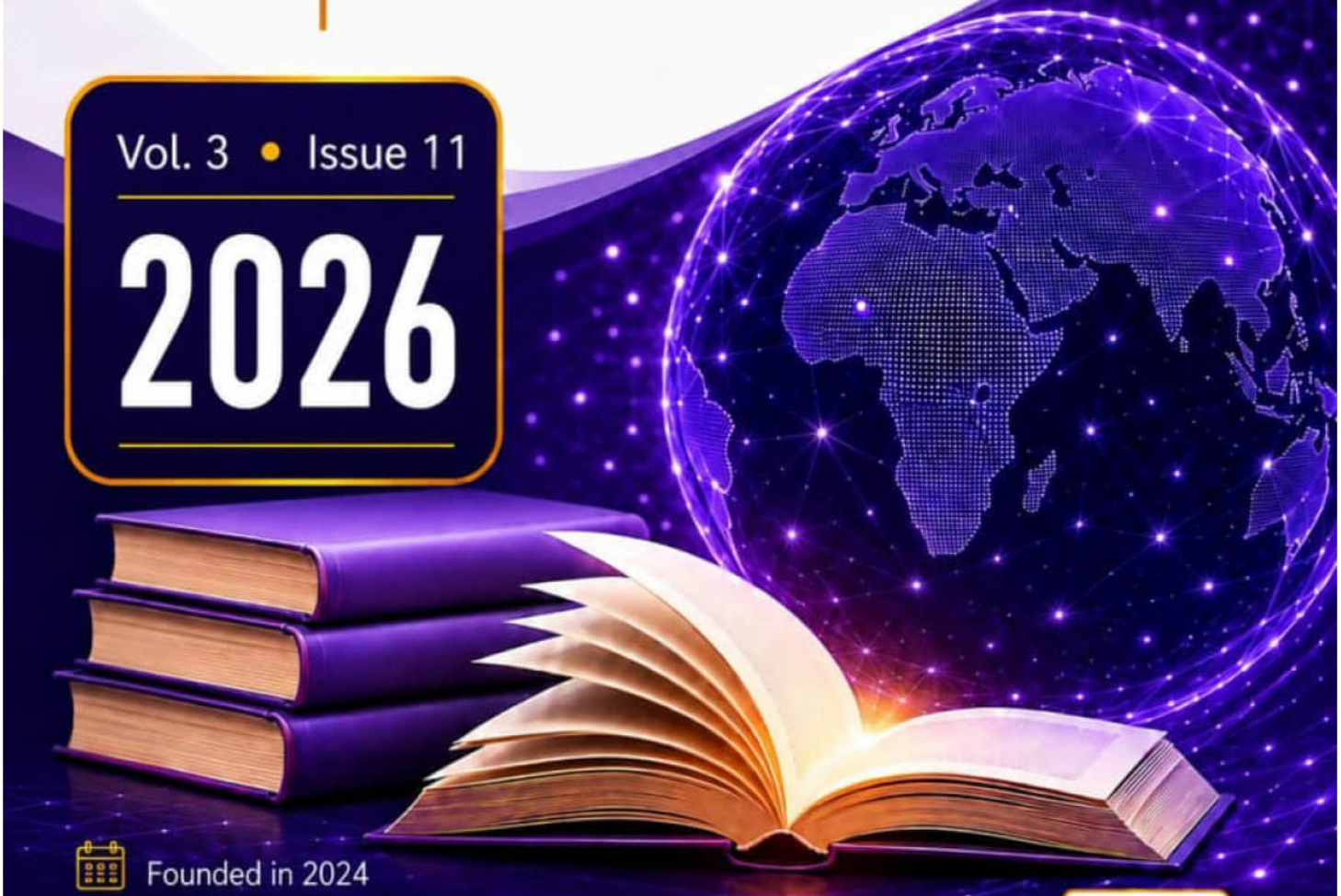
IJTIMOIY-GUMANITAR SOHADA ILMIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR

ILMIY METODIK JURNAL

Scientific and Innovative Research in Social and Humanitarian Studies

Vol. 3 • Issue 11

2026

Founded in 2024

publishscience.uz | publish_science_journal@mail.ru

PEER REVIEWED • OPEN ACCESS

ISSN 3060-5059 (Online)
Article / Original paper https://doi.org/10.67227/26vs4k73

OLIY TA'LIMDA TURIZMNING TARBIYAVIY SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING "5T" KONSEPSIYASI VA UNING NAZARIY ASOSLARI

Nafasov Doniyor Shernafasovich
Urganch davlat pedagogika instituti, dekan, professor.
e-mail: nafasovdoniyor@gmail.com **ORCID**: https://orcid.org/0009-0004-6465-1117

Annotatsiya.
Maqolada talabalar turistik faoliyatining tarbiyaviy maqsadlarini izchil pedagogik jarayonga aylantirishga qaratilgan "5T" konsepsiyasining nazariy asoslari ishlab chiqiladi. Tashxis, Tanlov, Tajriba, Tahlil va Transfer bosqichlari faoliyat mazmuni, talabaning ta'lim-tarbiya jarayonidagi subyekt sifatidagi o'rni hamda erishilgan natijalarning kundalik hayotiy vaziyatlarda namoyon bo'lishi bilan bog'liq holda yoritiladi. Konsepsiya tajribaviy o'rganish, konstruktiv muvofiqlashtirish, o'zini o'zi belgilash va o'zlashtirilgan tajribani yangi vaziyatlarga ko'chirish nazariyalariga tayangan holda izohlanadi. Shuningdek, bosqichlararo o'tish shartlari, qayta aloqa mexanizmlari va empirik tekshirish mumkin bo'lgan nazariy farazlar taklif etiladi. Tadqiqot nazariy loyihalash xususiyatiga ega bo'lib, taklif etilgan modelning samaradorligi eksperimental jihatdan isbotlangan deb talqin qilinmaydi.

Kalit so'zlar: tarbiyaviy turizm, "5T" konsepsiyasi, tashxis, tanlov, tajriba, tahlil, transfer, pedagogik tizim.

КОНЦЕПЦИЯ «5Т» ПОВЫШЕНИЯ ВОСПИТАТЕЛЬНОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ ТУРИЗМА В ВЫСШЕМ ОБРАЗОВАНИИ И ЕЁ ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ

Нафасов Дониёр Шернафасович
Ургенчский государственный педагогический институт, декан, профессор.

Аннотация.
В статье разрабатываются теоретические основы концепции «5Т», направленной на преобразование воспитательных целей туристической деятельности студентов в последовательный педагогический процесс. Этапы концепции — диагностика (Tashxis), выбор (Tanlov), опыт (Tajriba), анализ (Tahlil) и перенос (Transfer) — рассматриваются во взаимосвязи с содержанием деятельности, субъектной позицией студента и проявлением достигнутых результатов в повседневных жизненных ситуациях. Концепция обосновывается с опорой на теории обучения через опыт, конструктивного согласования, самоопределения и переноса усвоенного опыта в новые ситуации. Предлагаются условия перехода между этапами, механизмы обратной связи и теоретические гипотезы, допускающие эмпирическую проверку. Исследование носит характер теоретического проектирования, поэтому эффективность предложенной модели не рассматривается как экспериментально доказанная.

Ключевые слова: воспитательный туризм, концепция «5Т», диагностика, выбор, опыт, анализ, перенос, педагогическая система.

THE "5T" CONCEPT FOR ENHANCING THE EDUCATIONAL EFFECTIVENESS OF TOURISM IN HIGHER EDUCATION AND ITS THEORETICAL FOUNDATIONS

Nafasov Doniyor Shernafasovich
Urgench State Pedagogical Institute, Dean, Professor.

Abstract.
This article develops the theoretical foundations of the "5T" concept, designed to transform the educational and developmental objectives of students' tourism activities into a coherent pedagogical process. The five stages—Diagnosis (Tashxis), Choice (Tanlov), Experience (Tajriba), Analysis (Tahlil), and Transfer—are examined in relation to the content of activities, students' agency, and the application of achieved outcomes in everyday situations. The concept is grounded in theories of experiential learning, constructive alignment, self-determination, and the transfer of acquired learning to new contexts. The article proposes conditions for transitions between stages, feedback mechanisms, and theoretically grounded hypotheses that can be subjected to empirical testing. The study is conceptual and theoretical in nature; therefore, the effectiveness of the proposed model is not presented as experimentally validated.

Keywords: educational tourism, "5T" concept, diagnosis, choice, experience, analysis, transfer, pedagogical system.

Kirish. Oliy ta'limda sayohatlar, ekskursiyalar va madaniy meros obyektlariga tashriflarning tashkil etilishi o'z-

ISSN 3060-5059 (Online)

o‘zidan tarbiyaviy natijani kafolatlamaydi. Tadbirda qancha talaba qatnashgani tashkiliy qamrovni ifodalasa, talabaning qaror qabul qilishda qadriyatlarga tayana olishi, jamoa oldidagi mas’uliyatini bajarishi va yangi vaziyatlarda o‘z tajribasidan foydalanishi tarbiyaviy samaradorlikning mazmunini ochib beradi. Shu bois turistik tadbirni rejalashtirish bilan tarbiyaviy tizimni loyihalashni bir xil vazifa sifatida talqin etish yetarli emas.

Milliy madaniy meros turizmning mazmuniy imkoniyatlarini boyitadi, biroq uning tarbiyaviy ta’siri pedagogik vositachilik orqali yuzaga chiqadi [1]. Talaba tarixiy obidani ko‘rishi mumkin, ammo uning asralishi uchun shaxsiy mas’uliyatni anglash alohida muhokama, amaliy tanlov va keyingi harakatni talab qiladi. Mazkur uzilishni bartaraf etish uchun «5T» konsepsiyasi taklif qilinadi. Uning asosiy savoli quyidagicha: turistik taassurotni qanday izchillikda maqsadli, anglangan va boshqa faoliyatga ko‘chiriladigan tarbiyaviy tajribaga aylantirish mumkin?

Maqolaning maqsadi Tashxis → Tanlov → Tajriba → Tahlil → Transfer bosqichlarining nazariy asoslarini, funksional bog‘lanishlarini va amaliy loyihalash mezonlarini aniqlashtirishdir. Tadqiqot dissertatsiyaning «5T» konsepsiyasi va pedagogik modeliga bag‘ishlangan yo‘nalishini konseptual jihatdan rivojlantiradi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIK ASOS

D. Kolb tajribaviy o‘rganishda amaliy tajriba, uni refleksiv kuzatish, tushunchalashtirish va faol sinab ko‘rishning o‘zaro bog‘liqligini ko‘rsatadi [2]. Bu yondashuv sayohatdan keyingi suhbatni qo‘shimcha tadbir emas, balki o‘rganish jarayonining zarur qismi sifatida ko‘rishga imkon beradi. Biroq turistik faoliyatni boshlashdan oldingi ehtiyojlar tashxisi va resurslar tanlovi mazkur maqolada alohida pedagogik vazifalar sifatida ajratiladi.

J. Biggsning konstruktiv muvofiqlashtirish g‘oyasiga ko‘ra, kutilayotgan natija, o‘quv faoliyati va baholash bir-birini qo‘llab-quvvatlashi lozim [3]. Agar maqsad hamkorlik bo‘lsa, topshiriqni faqat yakka tartibdagi faktologik test orqali baholash mazmuniy nomuvofiqlikni keltirib chiqaradi. R. Ryan va E. Deci yondashuvi esa avtonomiya, kompetentlik va aloqadorlik ehtiyojlarini ta’limiy motivatsiya bilan bog‘laydi [4]. Shuning uchun «Tanlov» talabaning haqiqiy qaror qabul qilish imkoniyatiga ega bo‘lishini nazarda tutadi.

S. Ash va P. Clayton refleksiyani tavsiflash bilan cheklamasdan, tajribani tahlil qilish va o‘rganilgan mazmunni ifodalashga yo‘naltiradi [5]. D. Perkins va G. Salomonning transfer haqidagi ishlari bir vaziyatda egallangan bilim yoki usulning boshqa vaziyatda qo‘llanilishi avtomatik tarzda kechmasligini tushuntirish uchun muhimdir [6]. «5T» ana shu nazariy yo‘nalishlarni muayyan pedagogik vazifalar atrofida bog‘laydi; ularni yangi nom ostida aynan takrorlashni maqsad qilmaydi.

Tadqiqotda tushunchaviy tahlil, funksional ajratish, pedagogik modellashtirish va mantiqiy muvofiqlikni tekshirish usullaridan foydalanildi. Manbalar turistik tadbir samaradorligining statistik dalili sifatida emas, balki modelning tarkibini asoslovchi nazariy resurs sifatida qo‘llanildi. Natija mualliflik loyihasi bo‘lib, tajriba-sinov orqali aniqlashtirilishi kerak.

KONSEPSIYANING MAZMUNI VA TUSHUNCHAVIY CHEGARALARI

«5T» konsepsiyasida tarbiyaviy samaradorlik talabaning qadriyatlarni tushunishi, ularga tayanib o‘z tanlovini asoslay olishi va ularni amaliy harakatda nisbatan izchil namoyon etishi bilan belgilanadi. Bu ta’rif tarbiyani faqat bilimga yoki muayyan xulqni tashqi nazorat ostida takrorlashga qisqartirmaydi. Bilish, munosabat, qaror va harakat o‘rtasidagi bog‘lanish baholashning markaziy predmetidir.

Konsepsiya, model va texnologiya bir-biridan farqlanadi. Konsepsiya jarayon qanday tamoyillar asosida qurilishini tushuntiradi. Model ushbu g‘oyaning komponentlari va aloqalarini ifodalaydi. Texnologiya esa muayyan guruh, obyekt va vaqt doirasida bajariladigan topshiriqlar, vositalar va qayta aloqa tartibini belgilaydi. Masalan, «Transfer zarur» degan fikr konseptual qoidadir; kechiktirilgan kuzatuvning modelga kiritilishi tarkibiy yechimdir; yangi vaziyatli topshiriqning yo‘riqnomasi esa texnologik vositadir.

«5T»dagi ketma-ketlik qat’iy bir yo‘nalishli zanjir emas. Tajriba davomida yuzaga kelgan yangi ehtiyoj Tanlovni o‘zgartirishi, Tahlil esa tashxisdagi dastlabki xulosani qayta ko‘rib chiqishni talab qilishi mumkin. Transfer natijalari keyingi sikl uchun boshlang‘ich ma’lumot vazifasini bajaradi. Shunday qilib, izchillik moslashuvchanlikka zid qo‘yilmaydi.

BOSQICHLARNING FUNKSIONAL TAVSIFI

Tashxis talabaning qiziqishi, oldingi tajribasi, hamkorlik ko‘nikmasi, madaniy obyekt haqidagi tasavvuri va ishtirok etish imkoniyatlarini aniqlashga xizmat qiladi. Uning vositalari qisqa vaziyatli topshiriq, suhbat, o‘zini o‘zi baholash va dastlabki amaliy kuzatuvdan iborat bo‘lishi mumkin. Tashxis shaxsga o‘zgarmas yorliq qo‘yish uchun emas, balki pedagogik yordamni tanlash uchun o‘tkaziladi. Moliyaviy yoki jismoniy cheklov tarbiyaviy tayyorgarlikning pastligi deb baholanmaydi.

Tanlov bosqichida maqsadga mos obyekt, hamkor, ishtirok shakli va talabalarning rollari belgilanadi. Har bir yo‘nalishning tarbiyaviy imkoniyati dalillar bilan izohlanishi kerak. Masalan, jamoaviy mas’uliyatni rivojlantirish uchun faqat gidni tinglash yetarli emas; o‘zaro bog‘langan vazifalar va umumiy natija zarur. Talabaga bir nechta teng qiymatli rol taklif etilishi uning mustaqilligini qo‘llab-quvvatlaydi, lekin o‘qituvchining pedagogik mas’uliyatini bekor qilmaydi.

Tajriba bosqichi kuzatuv, savol berish, hamkor bilan suhbatlashish, muammolarni hal qilish va ijtimoiy foydali mahsulot yaratishni birlashtiradi. Bunda sayohat ishtirokchisi tayyor ma’lumot iste’molchisi bo‘lib qolmasligi kerak. Tarbiyaviy vazifa qaror qabul qilishni talab qiladigan vaziyatga joylashtiriladi: resurslarni adolatli taqsimlash, madaniy meros haqida ehtiyotkorlik bilan axborot berish yoki jamoaning turli ehtiyojlarini muvofiqlashtirish.

Tahlil bosqichida «Nima bo‘ldi?» savoli «Qarorimga nima ta’sir qildi?», «Kimning nuqtayi nazari hisobga olinmadi?» va «Qaysi dalil fikrimni o‘zgartirdi?» savollari bilan kengaytiriladi. O‘qituvchi tayyor axloqiy xulosani takrorlatishdan ko‘ra, dalillar, muqobil izohlar va qarorning oqibatlarini muhokama qilishni tashkil etadi. Refleksiya og‘zaki, yozma yoki vizual shaklda bajarilishi mumkin; mazmuniy mezon barcha shakllarda bir xil qoladi.

Transfer bosqichida o‘rganilgan tamoyil yangi muhitdagi faoliyatda qo‘llanadi. Madaniy merosni asrashga doir qaror

ISSN 3060-5059 (Online)

universitet mulkiga munosabatda, jamoaviy mas'uliyat esa keyingi loyiha topshiriqlarida kuzatiladi. Yangi vaziyat oldingi topshiriqning aynan takrori bo'lmasligi kerak. Talaba prinsipni tanib, uni sharoitga moslashtira olganida transfer haqida asosliroq xulosa chiqarish mumkin [6].

1-jadval. "5T" bosqichlari o'rtasidagi o'tish mezonlari

Bosqich	Asosiy mahsulot	Keyingi bosqichga o'tish sharti
Tashxis	Ehtiyojlar va imkoniyatlar tavsifi	Aniqlangan ehtiyoj tarbiyaviy maqsadga aylantirilgan
Tanlov	Maqsad, marshrut, rollar va mezonlar	Vazifa, resurs va kutilayotgan natija muvofiqlashtirilgan
Tajriba	Kuzatuv, qaror va faoliyat dalillari	Talaba tahlil qilishi mumkin bo'lgan aniq hodisa mavjud
Tahlil	Dalillangan xulosa va harakat rejasi	Umumlashtirilgan tamoyil yangi vaziyat bilan bog'langan
Transfer	Yangi sharoitdagi mustaqil harakat	Natija qayta tashxis uchun izohlangan

PEDAGOGIK TAMOYILLAR VA QAYTA ALOQA

Konsepsiyaning birinchi tamoyili maqsad va vosita muvofiqligidir. Raqamli platforma, muzey tashrifi yoki ko'ngillilik loyihasi ularning yangiligi uchun emas, balki aniq tarbiyaviy vazifaga xizmat qilgani uchun tanlanadi. Ikkinchi tamoyil talabaning subyektligini saqlashdir. Talabaning qarori muhokama qilinadi, biroq shaxsiy e'tiqodini oshkor qilishga majburlash baholash shartiga aylantirilmaydi.

Uchinchi tamoyil madaniy va ijtimoiy mas'uliyatdir. Turistik faoliyatda mahalliy aholi va madaniy meros tashuvchilari faqat o'quv materiali sifatida ko'rilmasligi kerak. Global turizm etikasi doirasidagi hurmat va mas'uliyat g'oyalari hamkorlik qoidalariga aylantiriladi [7]. Intervyu, surat va boshqa materiallardan foydalanishda kelishuvga rioya etish tajribaning o'zida tarbiyaviy vazifa bo'lib xizmat qiladi.

To'rtinchi tamoyil natijaning ko'p manbali baholanishidir. O'zini o'zi baholash talabaning ichki izohini ochib beradi, kuzatuv harakatni qayd etadi, hamkor fikri esa vaziyatning boshqa tomonini ko'rsatadi. Manbalar o'rtasidagi farq o'rtacha ball bilan yashirilmaydi. Masalan, talaba o'z hamkorligini yuqori baholagan, lekin guruh vazifasini kechiktirgan bo'lsa, tafovut keyingi suhbatning predmetiga aylantiriladi.

Qayta aloqa xato yoki kamchilikni qayd etish bilan tugamaydi. U talabaga keyingi urinishda nimani va nima sababdan o'zgartirish kerakligini ko'rsatishi lozim. Guruhda kam gapiradigan talabaga «faol bo'l» deyish o'rniga, keyingi uchrashuvda hamkorning fikrini umumlashtirish rolini berish aniq pedagogik yordamdir. Bunday yordam keyinchalik kamaytirilib, mustaqil harakat uchun imkoniyat yaratiladi.

«5T»ning samaradorligini tekshirishda butun siklning natijasi bilan ayrim bosqichlarning hissasini ajratish zarur. Bir guruhda barcha bosqichlar, ikkinchisida esa faqat tashrif tashkil etilsa, kuzatilgan farq aynan qaysi mexanizmga tegishli ekanini aniqlash qiyinlashadi. Shu sababli dastlab jarayonning bajarilish sifatini, keyin esa natijalarning o'zgarishini tahlil qilish maqsadga muvofiq.

Birinchi tekshiriladigan faraz: tashxisga asoslangan rol tanlovi talabaga ko'rsatiladigan pedagogik yordamning mosligini oshiradi. Ikkinchi faraz: tajribadan keyingi dalillarga asoslangan tahlil bevosita taassurotga qaraganda yangi vaziyatdagi qarorni yaxshiroq asoslashga yordam beradi. Uchinchi faraz: maxsus transfer topshirig'i kiritilgan siklda o'rganilgan prinsipning kechiktirilgan namoyon bo'lishi izchilroq kuzatiladi. Bu farazlar hozircha nazariy taxminlar bo'lib, natija sifatida taqdim etilmaydi.

Baholashda boshlang'ich farqlar, talabaning oldingi sayohat tajribasi, ishtirok etish imkoniyati va o'qituvchining qo'llab-quvvatlashi hisobga olinadi. Bir xil mezonning turli baholovchilar tomonidan qanday qo'llanishi tekshiriladi. O'lchov natijalarini talqin qilishga doir asoslar, adolatlilik va foydalanish chegaralarini belgilash ta'limiy baholash standartlariga muvofiq yondashuvdir [8].

Tajriba protokolida har bir bosqichning bajarilganligi alohida qayd etilishi lozim. Masalan, Tahlil uchun vaqt ajratilgani uning mazmunan amalga oshganini anglatmaydi. Faqat taassurot bildirilgan esse bilan dalil, muqobil izoh va keyingi harakatni ko'rsatgan refleksiv matn farqlanadi. Xuddi shuningdek, Transfer topshirig'i berilgani emas, balki talabaning yangi sharoitda qanday qaror qabul qilgani qayd etiladi.

«5T»ni amaliyotga joriy etishda pedagogik uzilishlar xaritasi foydali bo'lishi mumkin. Tashxis o'tkazilgan, ammo uning natijasi Tanlovga ta'sir qilmagan bo'lsa, ma'lumot yig'ish rasmiy tus oladi. Tanlov yaxshi asoslangan, lekin Tajribada talaba faqat kuzatuvchi bo'lib qolgan bo'lsa, mustaqil qaror qabul qilish uchun imkoniyat yuzaga kelmaydi. Tajriba mazmunli, ammo Tahlil yuzaki bo'lsa, hodisa umumlashtirilgan prinsipga aylanmasligi mumkin. Har bir uzilish uchun alohida tuzatish zarur.

Masalan, tashxisda talabalarning madaniy obyekt haqidagi bilimlari yetarli, lekin jamoaviy qaror qabul qilishda qiyinchilik mavjudligi aniqlansin. Bunday holatda Tanlov bosqichida qo'shimcha ma'ruza hajmini oshirishdan ko'ra, manfaatlarni kelishtirishni talab qiluvchi vazifa tanlanadi. Tajribada qaror qabul qilish jarayoni kuzatiladi, Tahlilda qaysi fikr hisobga olinmagani muhokama qilinadi, Transferda esa yangi guruh vazifasi beriladi. Shu misol tashxisning keyingi bosqichlarda qanday ishlashini ko'rsatadi.

Tahlil bilan Transfer orasidagi uzilish ko'pincha xulosaning haddan tashqari umumiyligidan kelib chiqadi. «Endi mas'uliyatli bo'laman» degan niyat qaysi harakat o'zgarishini ko'rsatmaydi. Pedagog talabadan keyingi vaziyatni, bajariladigan qadamni va ehtimoliy to'siqni aniqlashtirishni so'raydi. Natijada umumiy niyat bajarilishi mumkin bo'lgan reja sifatida ifodalanadi. Reja natijasi keyingi tashxis uchun yangi dalil bo'ladi.

Siklning moslashuvchanligi uni istalgan tartibda qo‘llash mumkinligini anglatmaydi. Masalan, yetarli tajriba bo‘lmasdan chuqur refleksiya talab qilish talabani taxminiy yoki kutilgan javobni yozishga undashi mumkin. Shuningdek, aniq tahlilsiz berilgan transfer vazifasi oldingi hodisa bilan bog‘lanmay qoladi. Shu sababli bosqichlar ketma-ketligi vaqt tartibidan tashqari, ma’lumot va ma’no almashinuvining mantiqiy tartibi hamdir.

Konsepsiyani institutsional darajada qo‘llashda umumiy talablar bilan o‘qituvchining erkinligi muvozanatlashtiriladi. Barcha guruhlar bir xil marshrut bo‘ylab borishi shart emas, lekin har bir modulda maqsad, dalil va keyingi harakat o‘rtasidagi bog‘lanish ko‘rsatilishi kerak. Bu yondashuv modelni bir xil tadbirlar to‘plamiga aylantirmasdan, pedagogik sifatning umumiy mezonlarini saqlash imkonini beradi.

Raqamli vositalar har bir bosqich mahsulotini saqlash va qayta ko‘rib chiqishga yordam berishi mumkin. Biroq platformadagi beshta bo‘limning to‘ldirilishi «5T» to‘liq amalga oshganini anglatmaydi. Asosiy savol — bir bosqichdagi ma’lumot keyingi qarorga ta’sir qilganmi? Shuning uchun monitoring tizimi hujjatlar sonidan ko‘ra, ular orasidagi mazmuniy bog‘lanishni tekshirishga yo‘naltiriladi.

Konsepsiyaning nazariy hissasi tayyorgarlik va keyingi qo‘llashni bitta siklda ko‘rishidadir. Tajribaviy o‘rganish nazariyasi faoliyatning qayta ishlanishini tushuntirsa [2], «5T» loyihasi turistik faoliyatda kimga, qanday vazifa va qanday keyingi imkoniyat kerakligini ham aniq belgilashga intiladi. Bu alohida yangi fundamental nazariya yaratish da’vosi emas, balki mavjud asoslarni muayyan pedagogik muammo uchun funksional integratsiyalashdir.

Modelning nazariy mustahkamligi uning tuzatilishga ochiqligida ham namoyon bo‘ladi. Agar sinovda ayrim bosqichlar takroriy yoki yetarlicha farqlanmagan bo‘lib chiqsa, ularning chegaralari aniqlashtiriladi. Agar natija ayrim guruhlarda kuzatilmasa, modeldan tashqaridagi omillar bilan birga modelning o‘z shartlari ham qayta ko‘rib chiqiladi. Konsepsiya shu yo‘l bilan tekshiriladigan ilmiy yechim sifatida rivojlantiriladi.

Konsepsiyani baholash uchun jarayon mezonlari natija mezonlaridan ajratiladi. Tashxisning o‘tkazilgani, rollarning kelishilgani va refleksiyaning tashkil etilgani jarayon haqidagi ma’lumotdir. Talabaning qarorni mustaqil asoslashi yoki yangi vaziyatda prinsipni qo‘llashi esa natijaga oid dalildir. Birinchi guruhdagi barcha talablarning bajarilgani ikkinchi guruhdagi natijani avtomatik ravishda kafolatlamaydi; ularning bog‘lanishi empirik jihatdan tekshiriladi.

«5T»ning takroriy sikllari bir xil tadbirni qayta o‘tkazish degani emas. Dastlabki siklda aniqlangan ehtiyoj keyingi faoliyatning mazmunini o‘zgartirishi mumkin. Masalan, manbalarni tekshirish yaxshi bajarilgan, lekin hamkor manfaatini hisobga olish zaif bo‘lsa, keyingi topshiriqda muloqot va manfaatlarni kelishtirishga ko‘proq e’tibor beriladi. Shunday qilib, sikllilik rivojlanish haqidagi ma’lumotlarga tayanadi.

«5T» konsepsiyasining nazariy imkoniyati turistik faoliyatni bir martalik voqeadan davomiy tarbiyaviy siklga aylantirishda namoyon bo‘ladi. Uning cheklovi ham shundan kelib chiqadi: barcha bosqichlarni rasmiy hujjatda ko‘rsatish ularning pedagogik mazmunini kafolatlamaydi. Tizim o‘qituvchining tahliliy tayyorgarligi, hamkorlarning ishtiroki, talabaning amaliy imkoniyatlari va baholash vositalarining sifatiga bog‘liq.Konsepsiya universallik da’vosiga asoslanmaydi. Tarixiy-madaniy, ekologik yoki mahalliy hamjamiyatga yo‘naltirilgan turizmda topshiriqlar farqlanadi. Barqaror qoladigan qism tashxisning tanlovga, tajribaning tahlilga va tahlilning yangi harakatga xizmat qilishidir. Moslashadigan qism esa obyekt, topshiriq, vaqt, raqamli vosita va hamkorlik formatidir.Xulosa sifatida, «5T» tarbiyaviy maqsad, faoliyat va baholashning uzviyligini ta’minlashga qaratilgan mualliflik konseptual yechimi hisoblanadi. Uning ilmiy qiymati beshta atamani sanashda emas, balki ular orasidagi o‘tish shartlarini ochib berishda namoyon bo‘ladi. Keyingi tadqiqotda bosqichlarning bajarilish sifati, talabaning mustaqil qarorlari hamda kechiktirilgan transfer dalillari birgalikda tekshirilishi zarur. Ana shunday tekshiruv konsepsiyani asoslangan pedagogik texnologiyaga aylantirish imkonini beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Nafasov D. Sh. Turizmning tarbiyaviy imkoniyatlarini oliy ta’lim tizimida rivojlantirishning milliy asoslari // Ilm vaqti (Science Time). – 2026. – T. 4, № 8/2. – B. 9–11. – DOI: https://doi.org/10.66345/st.7171.
2. Kolb D. A. Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development. – Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 1984.
3. Biggs J. Enhancing Teaching through Constructive Alignment // Higher Education. – 1996. – Vol. 32. – P. 347–364. – DOI: https://doi.org/10.1007/BF00138871.
4. Ryan R. M., Deci E. L. Self-Determination Theory and the Facilitation of Intrinsic Motivation, Social Development, and Well-Being // American Psychologist. – 2000. – Vol. 55, № 1. – P. 68–78. – DOI: https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.68.
5. Ash S. L., Clayton P. H. Generating, Deepening, and Documenting Learning: The Power of Critical Reflection in Applied Learning // Journal of Applied Learning in Higher Education. – 2009. – Vol. 1. – P. 25–48. – DOI: https://doi.org/10.57186/jalhe_2009_v1a2p25-48.
6. Perkins D. N., Salomon G. Transfer of Learning [Elektron resurs]. – 1992. – URL: https://openlab.citytech.cuny.edu/fywpd/files/2020/01/transferoflearning.pdf.
7. World Tourism Organization. Global Code of Ethics for Tourism [Elektron resurs]. – 1999. – URL: https://www.untourism.int/global-code-of-ethics-for-tourism.
8. American Educational Research Association, American Psychological Association, National Council on Measurement in Education. Standards for Educational and Psychological Testing. – Washington, DC: AERA, 2014. – URL: https://www.testingstandards.net/.